

Verslag bijeenkomst CoP hermeandering “Een slinger aan de Boven Slinge: leren van uitvoering en monitoring”

Op 24 mei 2016 was de CoP op uitnodiging van het waterschap Rijn en IJssel te zamen gekomen bij Hotel de Lindeboom in Brinkheurne (gemeente Winterswijk). Onderwerp was de aanleg van een aantal meanders in de Boven Slinge: zowel het ontwerp als de monitoring kwam aan bod.

Na het welkomstwoord van Wim Zeeman geeft Gerry Roelofs (WRIJ) een toelichting op het ontwerp. De Boven Slinge ligt op het Winterswijks plateau wat inhoudt dat hier veel ondiepe keileem zit, behalve in de glaciële geulen waar het watervoerend pakket wat dieper is. Gevolg is dat het gebied zeer snel reageert op neerslag. De naam van de beek zegt het al: de beek meandert hier van nature. Vooral in de bossen ligt de beek er prachtig bij. Het stroomgebied is ca 6500 ha waarvan het meeste bovenstrooms in Duitsland ligt.

De meander is aangelegd op een particulier perceel. De KRW ambitie is hoog: model winde (stroming minnende soorten). Het eerste idee uit de theorie van het handboek was dat de beek zelf

meanders moeten kunnen vormen (building with nature) en dat in een latere fase kan worden bijgestuurd (kiek'n wat wordt). Omdat de eigenaar graag een meander wilde is deze toch aangelegd. De buitendienst, verantwoordelijk voor onderhoud, is ook betrokken bij het project. Om benedenstroomse problemen met voortijdige aanzanding te vermijden is een (tijdelijke) zandvang aangelegd. In de beek zijn riffels aangelegd om erosie te beperken. De gemiddelde

stroomsnelheid is nu 10 – 30 cm/s. Na eerst piek (>1 m hoog) is er oevererosie opgetreden. Dit komt mede omdat de grondwaterstand nabij de beek is verlaagd. De voorheen wat nattere grond is gevoelig voor erosie. Voor het ontwerp van de beek is met een grondboor onderzoek gedaan hoe breed en diep het oorspronkelijke profiel is geweest. De nieuw aangelegde beek is de verbinding tussen twee bossen alwaar de beek nog een natuurlijk karakter heeft. Voor de monitoringsdoelstellingen dienen deze als referentietraject. In de bossen vindt jaarlijks inundatie plaats. In het veld was fraai te zien waar de beek stroomt bij inundatie. Faunapassages onder de bruggen moeten nog worden aangelegd. Verder is bij de aanleg van beplanting t.b.v. beschaduwing gekozen voor soorten waarvan het blad minder verzurend werkt.

In het traject zaten oorspronkelijk 2 stuwen. T.b.v. de gewenste hogere stroomsnelheid zijn deze verwijderd. Hierdoor is de waterstand stroomopwaarts van de stuw verlaagd met ca 70 cm. Voor de streek was dit verrassend. Dit hadden ze niet verwacht. Vanuit de zaal kwam de opmerking of het waterschap heeft gekeken naar de negatieve effecten op terrestrische natuur in de omgeving. Dit bleek nog niet het geval te zijn. Er is primair geoptimaliseerd voor de beek en aquatische natuur. Het effect op de grondwaterstand wordt overigens beperkt geacht doordat we hier een dun watervoerend pakket hebben met plaatselijk zeer ondiepe keileem. Het ontbreken van een

systemanalyse vooraf, waarin dit een plek krijgt, wordt door de meerderheid van de zaal als een gemis gezien.

De tweede presentatie was van John Lenssen (WRIJ) betref de monitoring van het beekherstel. Doel van de monitoring is leren en bijsturen. John hoopt dat we van elkaar kunnen leren. Uitgangspunt voor John is het Handboek monitoring beekherstel (Stowa).

De basisafvoer in hydraulische zin is 350 l/s. Dit is 5% van de maatgevende afvoer (Q). Opgemerkt werd dat ecologen iets anders verstaan onder basisafvoer. In ecologische zin is de basisafvoer de laagste afvoer in een jaar. Deze afvoer is i.v.m. het

zuurstofgehalte van het water bepalend of organismen kunnen overleven.

Het waterschap is van plan om 3 jaar te gaan meten. Voorstel van de zaal was om voor 10 jaar te gaan (eventueel -om de kosten te beperken na verloop van 3 jaar- met een lagere frequentie). De reden van de 3 jaar meten is dat bestuurders eerder conclusies willen trekken. Opgemerkt wordt dat in de referentietrajecten weinig dood hout in de beek ligt. Wellicht is dit een aandachtspunt.

Terrestrische natuur is nog geen onderdeel van het monitoringsplan.

Een reflectie op het project door Christian Huisig. Wat valt op? De stroming is afdoende (20-30 cm/s). De substraatvariatie is nu nog te weinig. Hierbij viel de term "onderwater-Sahara". T.a.v. de peilverlaging wordt voorgesteld meer met terreinbeheerders op te trekken. Bij ws V&V hebben ze

daar goede ervaringen mee. Christiaan vergeleek het project met de Hierdense beek. Hier wordt door zandsuppletie de bodem verhoogd (building with nature). Op meerder plekken wordt zand ingebracht waardoor na 1 jaar is al een zandtong werd gevormd van 100 m. Naast de zandmotor worden hier houtpatches ingebracht. De patches houden bladeren vast die dienen als het begin van de voedselketen. Verschil met de Hierdense beek is dat daar de streampower veel lager is, er is meer hout ingebracht en er is beekdal breed gekeken. Omdat het beekdal hier bestaat uit bos, was hier de mogelijkheid om bij veel afvoer water in het bos te bergen. Qua monitoring raad Christiaan aan om ook de wetenschappers te betrekken.

De dag werd afgesloten met een reflectie door Tom Buyse. Omdat o.a. Gilbert Maas verhinderd was heeft Tom de taak op zich genomen om een reflectie te geven. Hij geeft aan dat de speelruimte voor de Boven Slinge beperkt is door de verwevenheid van landbouw en natuur. Tom miste in het monitoringsplan de doelen en risico's. Verder is het raadzaam om niet alleen de KRW-doelen voorop te stellen (de KRW is geen dwangbuis). Door het een herstelplan te noemen ben je flexibeler. Hij raadt aan om vaste plekken te gebruiken voor de monitoring. Verder stelt hij voor om de monitoring flexibel in te vullen. Gedurende de monitoring wordt duidelijk waar de veranderingen te verwachten zijn. Daar kun je dan op inspelen. Hij mist de huidige sedimentbalans. Opvallend was de uitspraak dat bij veel stroming de waterkwaliteit er minder toe doet. Dit werd bevestigd door John Lensen die aangaf dat in de Ratumse beek (één van de mooiste rond Winterswijk) de waterkwaliteit niet best is (veel fosfaat en nitraat) en toch (aquatisch) ecologische hoog scoort. Tom is het eens om niet 10 jaar te wachten om het project te evalueren. Inbrengen van hout is hier een optie, maar wel oppassen met opstuwend effect hiervan. Om het effect van verandering in peil op de grondwaterstand van aanliggende gronden te bepalen geeft hij als tip mee om de respons van peilveranderingen op de grondwaterstand te onderzoeken.

Aan het eind van de dag schetste Wim nog wat evenementen die ons in het najaar te wachten staan, deels samen met het PBRH. Deze zullen nog via de mail worden aangekondigd. Tenslotte dankte hij de gastheren voor de geweldige gastvrijheid en inleiders voor hun inzet. Hij wenste een ieder een goede zomer toe.